

Yhteiskunnan palvelut ja kuluttaja-asiat

**YTO: Yhteiskunnassa
ja kansalaisena
toimiminen**

Sisältö

1. Johdanto
2. Palvelut
3. Yhteiskunnan palvelut
4. Kuluttaja
5. Vastuullinen kuluttaja
6. Lähteet

Liite: sanasto materiaalin käsitteistä

1. Johdanto

Yhteiskunnan palvelut ja kuluttaja-asiat

- Tässä materiaalissa saat tietoa
 - yhteiskunnan palveluista.
 - kuluttajan oikeuksista ja velvollisuuksista.
 - vastuullisesta kuluttajasta.

2. Palvelut

Julkiset palvelut = yhteiskunnan palvelut

- Palveluita on julkisia ja yksityisiä palveluita.
- Tutustut nyt osaan julkisista palveluista, eli yhteiskunnan palveluista.
- **Laki** määrää, että **kunnat** tarjoavat yhteiskunnan palveluita.

Yhteiskunnan palvelut

- Terveyspalvelut
- Sosiaalipalvelut
- Kela
- Työvoima- ja elinkeinotoimisto (TE-palvelut)
- Varhaiskasvatus
- Koulut
- Poliisi
- Kirjasto
- Liikuntapalvelut
- Nuorisotyö

Terveyspalvelut

- Jokaisella, joka asuu Suomessa, on oikeus käyttää **julkisia terveyspalveluja**.
- Julkista terveyspalvelua tuottavat hyvinvointialueet, Helsingin kaupunki ja HUS-yhtymä.

Terveyspalvelut

- **Terveyskeskukset ja sairaalat** tarjoavat julkisia terveyspalveluita.
- Kun soitat terveyskeskuksen numeroon, voit varata ajan **lääkärille tai terveydenhoitajalle**.
- Terveyskeskukset ovat yleensä auki maanantaista perjantaihin kello 8-16.

Terveyspalvelut

- Iltaisin ja viikonloppuisin terveyskeskukset ovat kiinni.
- Mene **päivystykseen**, jos sairastut nopeasti ja vakavasti.
 - **Päivystys** on tarkoitettu tilanteisiin, kun ihminen tarvitsee **nopeaa hoitoa**.
 - Muuten odota, että terveyskeskus on auki.

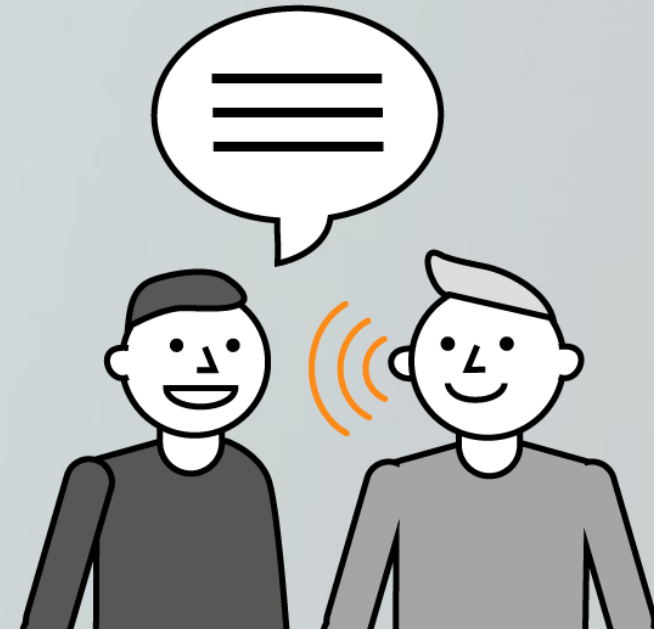
Hätätilanteet

- Yleinen hätänumero on 112.
- Numeroon voi soittaa, kun
 - olet onnettomuudessa
 - näet onnettomuuden
 - näet tulipalon
 - näet rikoksen.
- Soita hätätilanteissa: 112 .
- [Katso Hätäkeskuslaitoksen video 112](#) (ei selkokielinen).

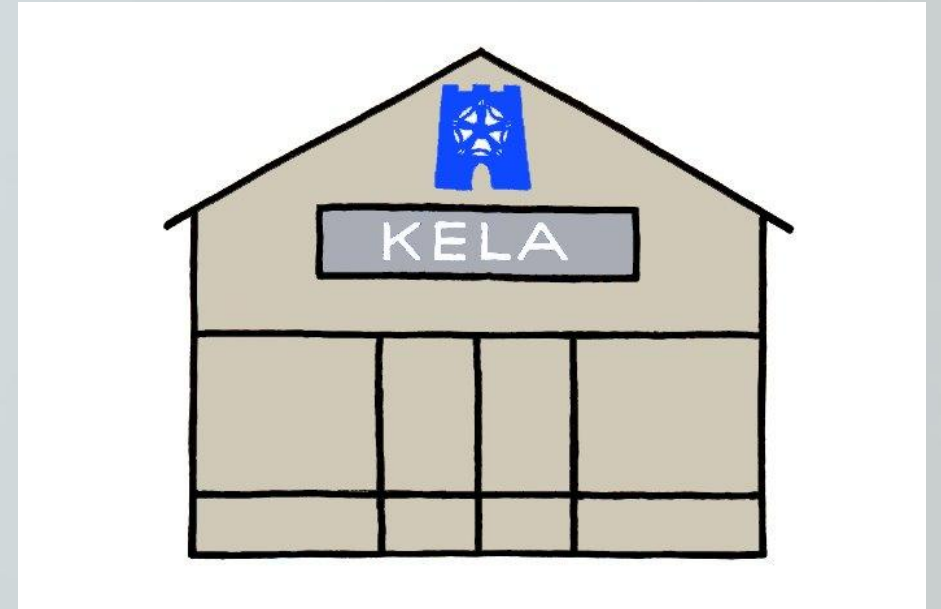
Sosiaalipalvelut

- Sosiaalipalvelut auttavat, jos sinulla vaikea **elämäntilanne**.
- Vaikeita elämäntilanteita voivat olla esimerkiksi
 - muutto maasta toiseen
 - työpaikan menetys
 - sairaus
 - omaisen kuolema.

Kela

- **Kansaneläkelaitos** eli Kela
- Ihmiset saavat Kelasta **perusturvaa** eli tukea eli rahaa elämiseen.
- Kelan perusturvaa voi saada ihmiset, jotka asuvat Suomessa.
- Voit saada Kelasta rahaa, jos muut **tulot** ovat pieniä.

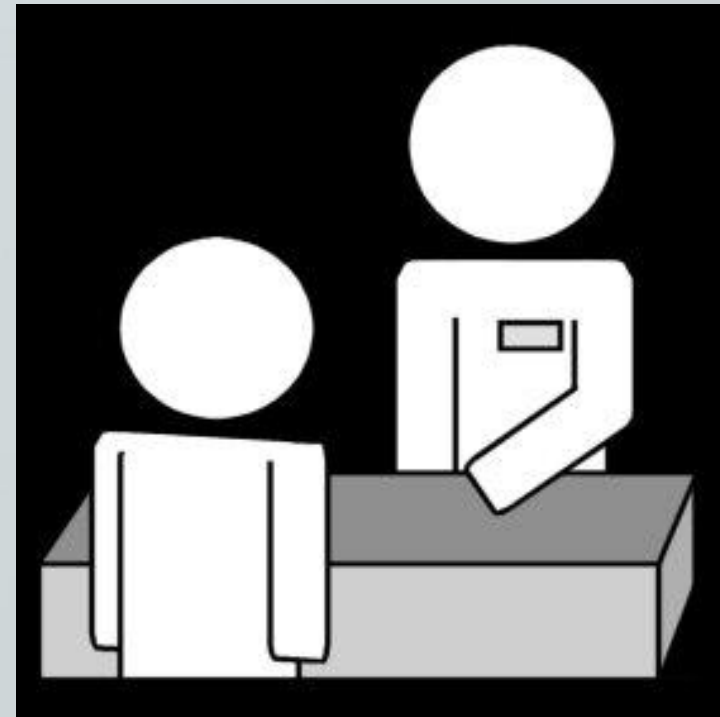
Kela

- Kelan **tukia** ovat esimerkiksi:
 - Asumistuki
 - Tuet, jotka liittyvät sairastumiseen tai vammaisuuteen
 - Työttömyysturva
 - Opiskelijan tuet
 - Lapsiperheiden tuet
 - Toimeentulotuki
 - Kansaneläke, takuueläke, ja muut eläkeläisten tuet.

Työvoima- ja elinkeinotoimisto (TE-palvelut)

- TE-toimistosta saat tietoa **avoimista työpaikoista**.
- Jos olet TE-toimiston asiakas, voit hakea **työttömyysturvaa Kelasta ja työttömyyskassoista**.

Työvoima- ja elinkeinotoimisto (TE-palvelut)

- TE-toimistosta voit saada työvoimakoulutusta ja ammatinvalinnanohjausta.
- Jos olet **yrittäjä**, voit saada TE-toimistosta yrittäjän palveluita.

Varhaiskasvatus

- **Varhaiskasvatus** on palvelu **alle kouluikäisille** lapsille.
- Lapsen oikeus varhaiskasvatukseen alkaa siinä kuussa, kun hän täyttää 9 kuukautta.
- Lapsi ilmoitetaan oman **kotikunnan** varhaiskasvatukseen.

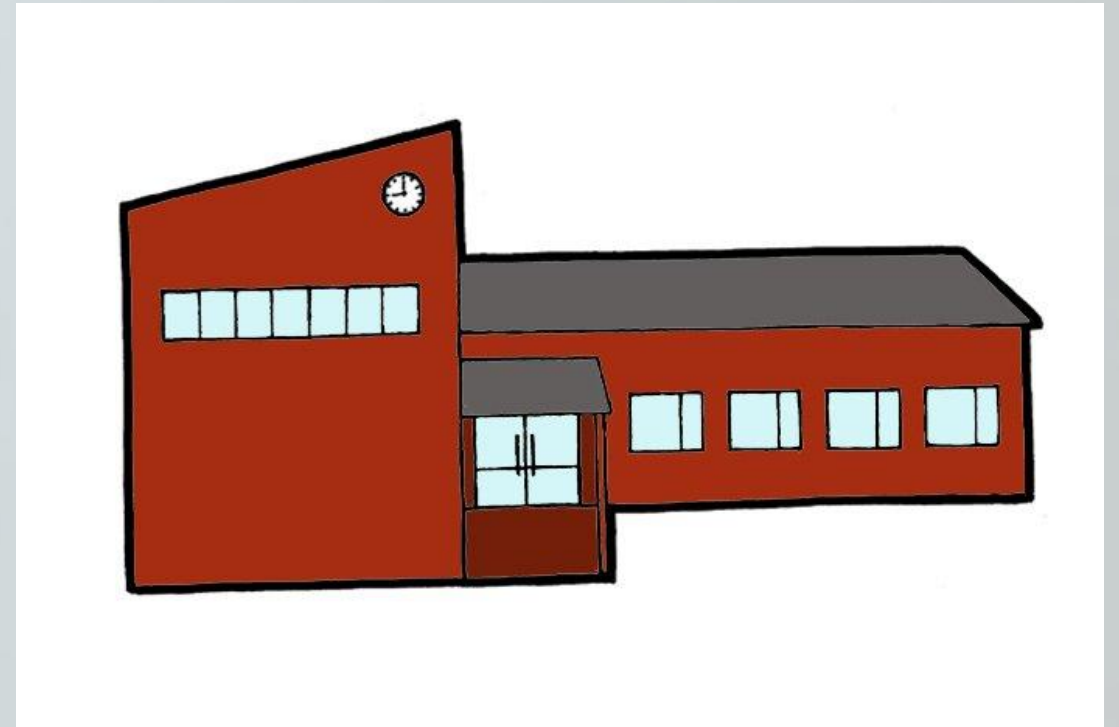
Varhaiskasvatus

- Varhaiskasvatus on
 - kasvatusta
 - opetusta
 - hoitoa.
- Varhaiskasvatuksella on tarkat **tavoitteet ja opetussuunnitelmat.**

Koulut

- Koulutusjärjestelmään kuuluvat
 - varhaiskasvatus eli päivähoito
 - esiopetus
 - perusaste eli peruskoulu (luokat 1–9)
 - toisen asteen koulutus (lukio ja ammattikoulu)
 - korkeakoulutus (yliopisto ja ammattikorkeakoulu).
- Esiopetus, perusaste ja toisen asteen koulutus ovat ilmaisia eli **maksuttomia**.
- Myös iso osa korkeakoulutuksesta on ilmaista.

Koulut

- Henkilö on **oppivelvollinen** 18 ikävuoteen asti.
- Jokaisen täytyy käydä koulua siihen asti, kun hän täyttää 18 vuotta.
- Oppivelvollisuuden tavoite on, että jokainen **suorittaa** toisen asteen koulutuksen.

Koulut

- **Esiopetus**
 - valmentaa lapsia kouluun
 - on **pakollinen**.
- **Perusopetus** kestää yleensä 9 vuotta.
- Myös aikuinen voi käydä peruskoulun.

Koulut

- Toisen asteen koulutusta ovat
 - **lukio**
 - **ammattillinen koulutus** eli ammattikoulu
- Korkeakoulutusta ovat
 - **ammattikorkeakoulu**
 - **yliopisto.**

Poliisi

- Poliisi varmistaa, että yhteiskunnassa on **järjestys ja turvallista**.
- Poliisi estää ja selvittää **rikoksia**.

Poliisi

- Poliisi myöntää
 - Suomen passin
 - henkilökortin
 - ulkomaalaisten henkilökortit.
- Soita 112, jos tarvitset nopeasti poliisin apua hätätilanteissa.

Kirjasto

- Kirjastosta voit **lainata** erilaisia asioita, yleensä kirjoja.
- Voit lainata asioita **kirjastokortilla**.
- Kirjastokortin saa **lähimmästä** kirjastosta.

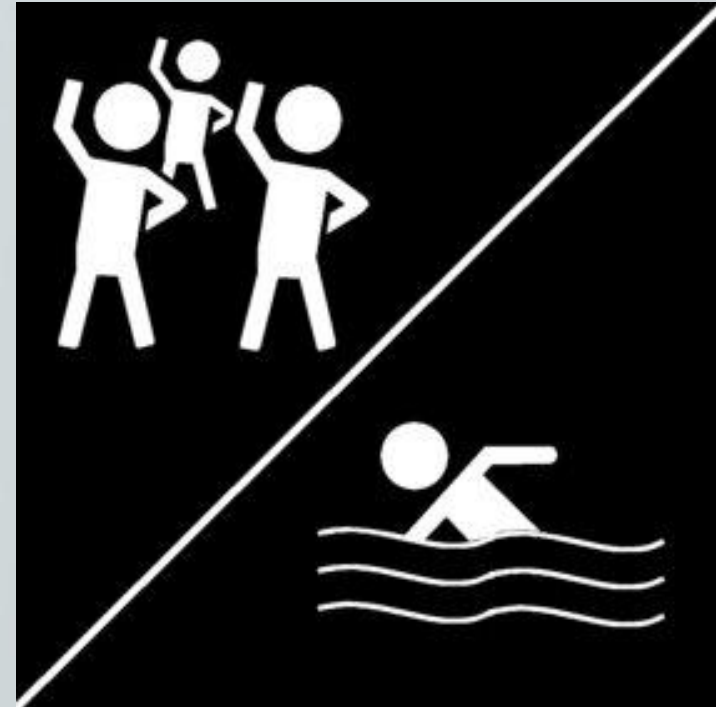
Kirjasto

- Kirjasto on maksuton.
 - Maksat **myöhästymismaksun**, jos et ole palauttanut ajoissa kirjaston kirjaa tai muuta kirjaston tavaraa.
- Kirjastossa voi myös **kopioida ja tulostaa**. Se voi maksaa.

Liikuntapalvelut

- Kunnan täytyy tarjota liikuntapalveluita, joista on hyötyä **asukkaille**.
- Kunta rakentaa liikuntapaikkoja.
- Kunta pitää huolta omista **liikuntapaikoistaan**.

Nuorisotyö

- Nuorisotyö ja nuorisopolitiikka kuuluu kunnan tehtäviin.
- Kunta järjestää nuorille palveluita ja tiloja.

Tehtävä 1: palveluiden sanasto

Sanojen yhdistäminen:

[Palvelut - Terveys - Käsitteet - Yhdistä parit](#)

[Palvelut - Työ - Käsitteet - Yhdistä parit](#)

[Palvelut - Koulutus - Käsitteet - Yhdistä parit](#)

[Palvelut - Käsitteet - Yhdistä parit](#)

Kääntökortit:

[Palvelut - Terveys - Käsitteet - Flash-kortit](#)

[Palvelut - Työ - Käsitteet - Flash-kortit](#)

[Palvelut - Koulutus - Käsitteet - Flash-kortit](#)

[Palvelut - Käsitteet - Flash-kortit](#)

Tehtävä 2

1. Mitä palveluita olet käyttänyt?
2. Mitkä niistä ovat yhteiskunnan palveluita?
3. Tiedätkö, missä on lähin terveyskeskus?
4. Milloin voit soittaa yleiseen hätänumeroon?

Tehtävä 2

4. Oletko käynyt kirjastossa?

Onko sinulla kirjastokortti?

Mitä kirjastossa voi tehdä?

5. Mitä kunnan liikuntapalveluita olet käyttänyt?

6. Avaa linkki: [Kuntien tehtävät ja toiminta - Valtiovarainministeriö](#).

Lue lista kuntien merkittävimmistä tehtäväkokonaisuuksista.

Mitkä kunnan tehtävistä ovat yhteiskunnan palveluita?

3. Kuluttaja

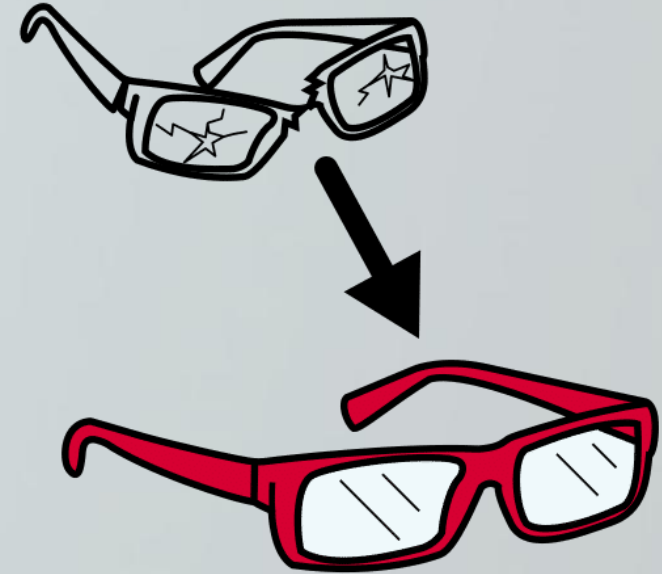
Kuluttaja

- Kuluttaja on henkilö, joka
 - ostaa **tavaroita**
 - käyttää **palveluita**, esimerkiksi käy parturissa, maksaa siivouksesta jne.
- Kuluttajalla on
 - **oikeuksia**
 - **velvollisuuksia.**

Kuluttajan oikeudet

- **Kuluttajansuojalaki** suojaa kuluttajan oikeuksia.
- Kuluttajalla on oikeus saada sovittu tavara tai palvelu sovittuna aikana.
- **Esimerkki:**
 - Ostat tuotteen, joka on rikki.
 - Sinulla on oikeus saada sen tilalle ehjä tuote.
 - Voit myös saada rahat takaisin.

Kuluttajan oikeudet

- Harkitse tarkkaan, mitä ostat.
- Voi olla, että et voi muuttaa mieltäsi: et voi perua kauppaa.
- Sinulla on 2 viikkoa aikaa palauttaa ostos:
 - Se on yleinen **palautusoikeus**.
 - Se koskee vain koti- ja etämyyntiä, esimerkiksi ostoksia verkkokaupasta.
- Muista säilyttää ostoksen **kuitti**.

Kuluttajan oikeudet

- Tuotteen palautus
 - Älä käytä tuotetta.
 - Voit vain **tutustua** tuotteeseen, esimerkiksi sovittaa eli kokeilla vaatetta.
 - Ilmoita myyjälle, että palautat tuotteen.
 - Kirjoita palautuksesta eli tee palautus **kirjallisesti** myyjälle.
 - Maksat tuotteen palautuksen, jos myyjä ei tarjoa ilmaista palautusta.
- Tutustu tuotteisiin, joita ei voi palauttaa: [Marttojen nettisivu Ostajan oikeudet ja vastuut](#) (ei selkokielenen)

Kuluttajan oikeudet

- **Kuluttajaneuvoja:**
 - Ota yhteyttä kuluttajaneuvojaan, jos et saa sovittua tuotteen palautusta myyjän kanssa.
 - Se on ilmaista.
- **Kuluttajariitalautakunnasta.:**
 - Ota yhteyttä kuluttajariitalautakuntaan, jos kuluttajaneuvoja ei voi auttaa.
 - Se on ilmaista, mutta kestää pitkään.
 - Osa kuluttajariitalautakunnan suosituksista päättyy yritysten hyväksi.
- Voit viedä asian oikeuteen, mutta se voi maksaa paljon.

Kuluttajan velvollisuudet

- Kuluttajan tärkein velvollisuus on maksaa tuote tai palvelu ajoissa.
- Kuluttajan täytyy käyttää ja hoitaa tuotetta oikein.
- Kuluttajan velvollisuus on tutustua tuotteen tai palvelun myyjään.

Videoita kuluttajan oikeuksista ja velvollisuuksista

[Kuluttajansuojan perusasiat](#) (ei selkokielenen, tekstitys)

[Kuluttajan oikeudet ja vastuut](#) (ei selkokielenen, tekstitys)

Tehtävä 3: sanasto kuluttajan oikeuksista ja velvollisuuksista

Sanojen yhdistäminen:

[Palvelut - Kuluttaminen - Käsitteet - Yhdistä parit](#)

Käännöskortit:

[Palvelut - Kuluttaminen - Käsitteet - Flash-kortit](#)

Tehtävä 4

1. Mitä oikeuksia kuluttajalla on?
2. Mitä velvollisuuksia kuluttajalla on?
3. Oletko joskus palauttanut tuotteen, jonka olit ostanut? Miten palautus eteni?

4. Vastuullinen kuluttaja

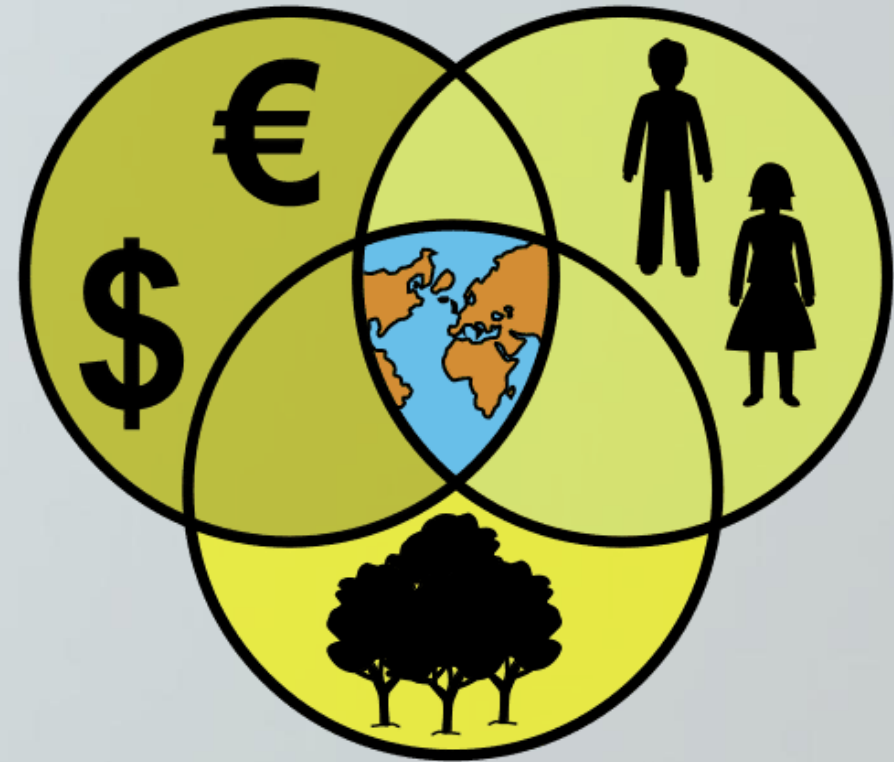
Vastuullinen kuluttaja

- **Vastuullinen kuluttaja eli kestävä kuluttaja**
 - miettii tarkasti, mitä hän ostaa
 - harkitsee, tarvitseeko hän tuotetta tai palvelua
 - vertaa,
 - voiko tuotteen vuokrata
 - voiko vanhan korjata
 - voiko sen ostaa käytettynä.

Kuluttamisen vaikutus ympäristöön

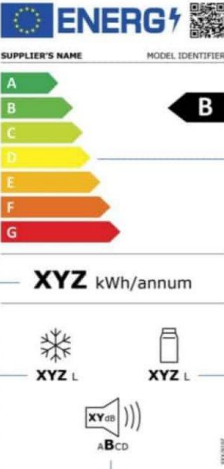
- Vastuullinen kuluttaja miettii myös, miten ostaminen vaikuttaa **ympäristöön**.
- Tuotteessa on **merkkejä**, jotka kertovat, miten tuote **vaikuttaa** ympäristöön.
- Vastuullinen ja kestävä ostos ja ostaminen = tuote on **ympäristöystävällinen** eli se ei rasita tai kuluta paljon luontoa.

Ympäristömerkit

- Tuotteissa on **merkkejä**, jotka kertovat, miten tuote **vaikuttaa** ympäristöön.
- Tutki merkkejä seuraavista dioista.

merkki	selitys
	<p>Pohjoismainen ympäristömerkki eli Joutsenmerkki</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ympäristön kannalta parhaat tuotteet voivat saada merkin. - Yritykset hakevat merkkiä, se ei ole pakollinen. - Merkki on määräaikainen, ja sen kriteerit päivitetään 3-5 vuoden välein.
	<p>EU-ympäristömerkki</p> <ul style="list-style-type: none"> - puolueeton, vapaaehtoinen, määräaikainen ja positiivinen ympäristömerkki - Suomessa sitä käytetään esimerkiksi maaleissa, voiteluaineissa ja tekstiileissä.
	<p>EU:n energiamerkki</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pakollinen monissa elektroniikkalaitteissa, kuten pyykinpesukoneessa ja televisiossa. - Energiamerkki kertoo, miten vähän tai paljon laite kuuluttaa energiaa. - Energiamerkinässä laitteet jaetaan luokkiin A-G. - A-luokan laitteet kuluttavat vähän ja G-luokan tuotteet kuluttavat paljon energiaa. - Merkissä on myös laitteen sähkönkulutus vuodessa.

merkki	selitys
	<p>EU:n luomumerkki eli Eurolehti</p> <ul style="list-style-type: none"> - Merkki on pakollinen kaikissa luomuelintarvikkeissa, jotka on valmistettu ja pakattu EU:ssa. - Merkille ei haeta lupaa.
	<p>Energy Star -merkki</p> <ul style="list-style-type: none"> - EU:n ja USA:n merkki on useissa tietokoneissa ja muissa toimistolaitteissa. - Merkki kertoo, että tuote kuluttaa vähän energiaa.
	<p>EKOenergia-merkki</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kansainvälinen sähkön merkki. - Merkki kertoo, että sähkö on uusiutuvaa ja noudattaa tiukkoja ympäristövaatimuksia.
	<p>FSC-merkki</p> <ul style="list-style-type: none"> - Merkki on puu- ja paperituotteissa. - Merkki kertoo, että tuote on vastuullisesti hoidetusta metsästä.
	<p>PEFC-merkki</p> <ul style="list-style-type: none"> - Merkki kertoo, että metsä on hyvin hoidettu ja puun hankinta on vastuullista. - Puu- ja paperituotteissa tämä merkki kertoo, että se on tällä sertifioidun metsän puusta.

Tehtävä 5

1. Mieti, mitä sinun ei tarvitsisi ostaa itse.
2. Mitä voisit korjata, vuokrata tai ostaa käytettynä?
3. Onko jotain, mitä sinun ei tarvitsisi ostaa?
4. Laske tai arvioi, kuinka paljon säästät rahaa, jos ostat vain sen, mitä tarvitset?

6. Lähteet

Lähteet

- Aluehallintovirasto: <https://avi.fi/tietoa-meista/tehtavamme/opetus-ja-kulttuuri/nuorisotoimi/nuorisotyokunnissa>. Viitattu 5.9.2024.
- InfoFinland: <https://www.infofinland.fi/fi>. Viitattu 30.8.2024.
- Kuluttajaliitto: <https://www.kuluttajaliitto.fi/materiaalit/tavaran-kauppa-ostajan-velvollisuudet/>, Viitattu 6.9.2024.
- Kuluttajaliitto: <https://www.kuluttajaliitto.fi/materiaalit/vastuullinen-kuluttaminen-ymparisto-ja-energiamerkit/>. 3.10.2024.
- Kuntaliitto: <https://www.kuntaliitto.fi/hyvinvointi-ja-sivistys/nuoriso-ja-liikunta/liikuntapalvelut>, Viitattu 5.9.2024.
- Martat: <https://www.martat.fi/omat-rahajatalous/taloudenhallinnan-perustaidot/ostajan-oikeudet-ja-vastuut/>. Viitattu 23.10.2024.

Lähteet

- Opetushallitus: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/taloudellinen-kestavyys-ja-kuluttaminen>. Viitattu 6.9.2024.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö, <https://okm.fi/oppivelvollisuus>. Viitattu 11.9.2024.
- Osaan Suomessa, <https://osaansuomessa.fi/lyk1-1-johdanto/>. Viitattu 29.8.2024.
- Papunet, <https://kuvapankki.papunet.net/>. Viitattu 23.10.2024.
- Sosiaali- ja terveysministeriö, <https://stm.fi/terveyspalvelut>. Viitattu 30.8.2024.
- Suomi.fi, <https://www.suomi.fi/palvelut/kirjastopalvelut-kaustisen-kunta/cd2b6869-2dd9-4bd0-beb2-761e55f54ed6>. Viitattu 5.9.2024.
- Valtiovarainministeriö, <https://vm.fi/kuntien-tehtavat-ja-toiminta>. Viitattu 23.10.2024.

Tekijä

Essi Puumalainen

VIERKO

Vieraskielisen opetuksen kehittäminen

Kotimaisten kielten opetuksen
tarjonnan ja laadun kehittäminen
ammattillisessa koulutuksessa

2024

Lisätietoa:

<https://www.keuda.fi/keuda/hankkeet/vierko/>

Oppimateriaalit:

 CC BY-SA 4.0

Muut materiaalit:

 CC BY 4.0